

ISSN 2409-9260 (Print)
ISSN 2415-3869 (Online)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВСЕУКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ

НАУКОВИЙ ВІСНИК
Одеського національного економічного університету

Збірник наукових праць

№ 11-12 (300-301), 2022

Виходить 10-12 разів на рік 5-6 випусків • Заснований у грудні 1994 р.

Одеса
2022

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор

Коваленко Вікторія Володимирівна, доктор екон. наук, професор, Одеський національний економічний університет, Україна

Заступники головного редактора

Слатвінська Марина Олександрівна, доктор екон. наук, професор, Одеський національний економічний університет, Україна,

Літвінов Олександр Сергійович, доктор екон. наук, доцент, Одеський національний економічний університет, Україна,

Технічний редактор

Кулікова Єлизавета Олександрівна, викладач, фахівець I категорії, Одеський національний економічний університет, Україна

Амброзі Маріан Маріанович кандидат філософських наук, доцент, Коледж міжнародного бізнесу ISM Словаччина в Пряшеві (Словаччина), Андрашик Ладислава доктор технічних наук, професор, Словацький технологічний університет (Словаччина), Божинова Маріяна доктор екон. наук, професор, Академія економіки ім. Д. А. Ценова, Республіка Болгарія, Бухтіарова Аліна Геннадіївна кандидат екон. наук, доцент, Сумський державний університет, Україна, Валігура Володимир Андрійович кандидат екон. наук, доцент, Західноукраїнський національний університет, Васильчизин Олександра Богданівна доктор екон. наук, доцент, Західноукраїнський національний університет, Україна, Гончаренко Олена Миколаївна доктор екон. наук, професор, Одеський національний економічний університет, Україна, Горняк Ольга Василівна доктор економічних наук, професор, Одеський національний університет ім. І.І.Мечникова, Україна, Горювий Дмитро Анатолійович доктор екон. наук, професор, Харківський технічний університет «Харківський політехнічний інститут», Україна, Гросу Вероніка доктор економічних наук, професор, Сучавський університет імені Штефана чел Маре, (Сучава, Румунія), Гудзь Тетяна Павлівна доктор екон. наук, доцент, Вищий навчальний заклад Укоопспілки, Полтавський університет економіки і торгівлі, Україна, Даниліна Світлана Олексіївна кандидат економічних наук, доцент, Одеський національний економічний університет, Україна, Єрмакова Ольга Анатоліївна доктор екон. наук, професор, Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України, Жаворонюк Артур Віталійович кандидат екон. наук, доцент, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Жердецька Лілія Вікторівна доктор екон. наук, доцент, Одеський національний економічний університет, Україна, Заротіадіс Прігоріс кандидат екон. наук, доцент, Університет Аристотеля в Салоніках, Греція, Збрицька Тетяна Петрівна кандидат екон. наук, доцент, Одеський національний економічний університет, Україна, Зеленка Владімір кандидат екон. наук., доцент, Вища школа економіки у Празі, Чеська Республіка, Кетнерс Карліс доктор екон. наук, професор, Банківська вища школа бізнесу і фінансів, Латвійська Республіка, Кузіна Руслана Віллівна доктор екон. наук, професор, Одеський національний економічний університет, Україна, Кузнєцова Інна Олексіївна доктор екон. наук, професор, Одеський національний економічний університет, Україна, Лайко Олександр Іванович доктор екон. наук, старший науковий співробітник, Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України, Лоханова Наталія Олексіївна доктор екон. наук, доцент, Одеський національний економічний університет, Україна, Маркс-Бельська Рената кандидат екон. наук., доцент, Вармінсько-Мазурський університет в Ольштині, Республіка Польща, Меджибовська Наталія Семенівна доктор екон. наук, професор, Одеський національний економічний університет, Мельник Леонід Васильович доктор екон. наук, доцент, Національний університет водного господарства та природокористування, Україна, Міхальчук Камелія-Каталіна, кандидат екон. наук, доцент, Сучавський університет імені Штефана чел Маре, (Сучава, Румунія), Мурушудлі Фахри Фуад огли доктор філософії з економіки, докторант кафедри фінансів і фінансових інститутів Азербайджанського державного економічного університету (Азербайджан), Нездодімов Сергій Георгійович кандидат екон. наук, доцент, Одеський національний економічний університет, Україна, Онищенко Світлана Володимирівна доктор екон. наук, професор, Національний Університет «Полтавська політехніка ім. Ю. Кондратюка, Україна, Пантелєєва Наталія Миколаївна доктор екон. наук, професор, Черкаський науково-навчальний інститут Університету банківської справи, Патлатой Олександр Євгенович кандидат економічних наук, доцент, Одеський національний економічний університет, Семенова Валентина Григорівна доктор екон. наук, професор, Одеський національний економічний університет, Україна, Сергєєва Олена Степанівна кандидат економічних наук, доцент, Одеський національний економічний університет, Україна, Слободяник Юлія Борисівна доктор екон. наук, професор, Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана, Україна, Сментина Наталія Валентинівна доктор екон. наук, професор, Одеський національний економічний університет, Україна, Тульвінські Міхаєла кандидат екон. наук, доцент, Сучавський університет імені Штефана чел Маре, (Сучава, Румунія), Уханова Інна Олегівна кандидат екон. наук, доцент, Одеський національний економічний університет, Україна, Шелудько Сергій Андрійович, кандидат екон. наук, доцент, провідний фахівець Департаменту оцінки та заставних операцій ПАТ АБ "Південний", Україна, Школьник Інна Олександрівна доктор економічних наук, професор, Сумський державний університет, Україна

Міжнародна представленість та індексація: Index Copernicus International (ICV 2021: 75.22). Google Scholar (h-індекс - 10). Open Ukrainian Citation Index (OUCI). CrossRef. Dimensions. Реферативна база даних «Україніка наукова». Український реферативний журнал «Джерело». Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського. Електронний репозитарій Одеського національного економічного університету.	Засновник та видавець: Одеський національний економічний університет Свідоцтво про Державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації: Серія КВ № 20991-10791 ПР від 18 серпня 2014 р. (перереєстрація) Включено до категорії «Б» в «Переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук» на підставі наказу Міністерства освіти і науки України від 02.07.2020 р. № 886 Адреса редакції та видавця: 65082, м. Одеса, вул. Гоголя, 18, ауд. 110, Одеський національний економічний університет, науково-редакційний відділ, тел.: (+38048) 777-89-16 e-mail: visnik.nauka@oneu.edu.ua web-site: http://n-visnik.oneu.edu.ua/index.php
--	---

ЗМІСТ

ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ

Жданова Людмила	
Високотехнологічний сектор світової економіки у глобальній конкуренції.....	7
Настека Максим	
Імплементация принципів сталого розвитку сільськогосподарськими підприємствами України.....	14

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Бурлака Людмила	
Особливості формування попиту на ринку житла в Україні.....	20
Гудзь Тетяна, Брусів Ніколас	
Повоєнна трансформація економічного потенціалу українських підприємств для освоєння євроінтеграційних можливостей.....	28
Жаворонок Артур	
Розвиток ринку кредитних послуг в умовах циклічної макроекономічної нестабільності	35
Котелевець Дмитро	
Механізм державного регулювання економіки: сутнісний вимір.....	41
Онищенко Світлана, Білько Станіслав	
Загрози інформаційній безпеці національної економіки.....	50
Рекун Ганна, Прус Юлія	
Роль бізнес-комунікації в процесі управління людськими ресурсами компанії.....	57

ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ

Островська Наталія, Косач Ірина	
Особливості співпраці України з Міжнародним Валютним Фондом.....	64
Якушко Інна	
Фіскальний простір національної економіки.....	75

МАРКЕТИНГ, ПІДПРИЄМНИЦТВО, ТОРГІВЛЯ ТА БІРЖОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

Євтушенко Вікторія, Дячек Ольга	
Антикризові заходи щодо розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємств у сфері авіації.....	82
Євтушенко Вікторія, Ковальова Вікторія, Ігнатов Микита	
Роль бізнес-планування в діяльності підприємства та міжнародні стандарти щодо його складання.....	89
Кічук Надія	
Сучасний стан та шляхи покращення інвестиційної привабливості Одеського регіону.....	97
Літвінова Вікторія, Кобилінський Олексій	
Оцінка ефективності співвідношення оплати праці та використання робочої сили.....	104

ЕКОНОМІКА ТУРИЗМУ ТА ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННА СПРАВА

Носирев Олександр	
Конкурентоспроможність та інноваційний розвиток підприємств готельно-ресторанного і туристичного бізнесу.....	110

МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

Цимбал Людмила, Черницька Тетяна	
Україна у системі глобальної продовольчої безпеки: ринок зернових.....	123
Яценко Ольга	
Циркулярна економіка як незворотній глобальний мегатренд та драйвер сталого розвитку України.....	131
Рецензії на монографії.....	144

УДК 330.341.1:336.56

DOI:10.32680/2409-9260-2022-11-12-300-301-28-34

ПОВОЄННА ТРАНСФОРМАЦІЯ ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ДЛЯ ОСВОЄННЯ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ

Гудзь Т. П., професор кафедри фінансів та банківської справи, д. е. н., професор,
Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», м. Полтава, Україна
e-mail: gtp9@ukr.net
ORCID ID: 0000-0002-2310-5425

Брусов Н.О., здобувач третього (освітньо-наукового) рівня ступеня доктора філософії зі спеціальності 051 Економіка,
Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», м. Полтава, Україна
e-mail: recolt6@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-8138-3458

***Анотація.** Мета статті полягає у вивченні принципів, методів та інструментів для здійснення євроінтеграційних перетворень українських підприємств у післявоєнний період. Методика. Поставлена мета досягається послідовним вирішенням завдань з використанням діалектичного, історичного та логічного підходів, а також методу абсолютних та відносних показників, графічного методу. Результати. Результати аналізу експертних даних щодо понесених втрат вітчизняних підприємств внаслідок військової агресії проти України відобразили значний масштаб збитків для національної економіки. Це дозволило окреслити революційний характер трансформаційних процесів економічного потенціалу українських підприємств у напрямі освоєння євроінтеграційних перспектив. У якості основних принципів залучення та використання фінансових ресурсів для повоєнної трансформації економіки України виділено домінуючий грантовий характер зовнішніх асигнувань та кредитування виключно інвестиційно-інноваційних проектів. Практична значимість полягає у формулюванні пропозицій щодо пошуку джерел фінансування повоєнної відбудови економіки України. Серед них проектне фінансування за рахунок коштів трастових фондів грантової міжнародної фінансової допомоги, а також спеціальних програм співробітництва України з державами Європейського Союзу по забезпеченню досягнення результатів якісної трансформації економічного потенціалу вітчизняних підприємств.*

***Ключові слова:** економічний потенціал, підприємства, повоєнна трансформація, євроінтеграція, проект, відбудова.*

POST-WAR TRANSFORMATION OF UKRAINIAN ENTERPRISES ECONOMIC POTENTIAL FOR THE DEVELOPMENT OF EUROPEAN INTEGRATION OPPORTUNITIES

Gudz Tetiana, professor of the Department of Finance and Banking, Doctor of Economic Sciences, Professor, Poltava University of Economics and Trade, Poltava, Ukraine
e-mail: gtp9@ukr.net
ORCID ID: 0000-0002-2310-5425

Brusov Nikolas, PHD student in the specialty 051 "Economics", Poltava University of Economics and Trade, Poltava, Ukraine
e-mail: recolt6@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-8138-3458

***Abstract.** The main purpose of this article is the study of principles, methods and instruments. It will be used to carrying out of transformation by post-war Ukrainian enterprises during European integration process. For this purpose, the following tasks were solved: economic potential's losses of Ukrainian enterprises, based on expert assessment, were analyzed; global experience of financial assistance for countries in crisis (in particular that were triggered by wars) was considered; recommendations to search for sources of financing for post-war economic restoration, were shaped. Methods. To achieve the objectives in this article, the general scientific and special methods used. They are: dialectical approach, historical approach, logical approach, absolute and relative indicators and graphical method. Results. Dialectical essence for the process of system transition to a new quality, under the influence of disruptive external factors, was justified. Expert data's analysis was performed for economic losses because of the war, shows significant amount of damage, caused for the national economy. This is allowed us to outline the revolutionary nature of economic potential changes for the domestic enterprises, in understanding of mastering for Euro integration. An evaluation of the historical experience for post-war and post-crisis countries rebuilding, based on international financial support, allowed to determine us the main principles attraction and using financial resources for economic transformation of post-war Ukraine. There are: mainly grant nature of external financing; credits of innovative and investment projects solely. The practical significance of the work lies in the formulation of the proposal about finding the sources of funding for the rebuilding*

of post-war Ukraine economic. The project approach is set, as the main method of financial resources attraction. It provided targeted use of financial resources. The key tools of ensure the formations of funding sources are: reparations from the aggressor country, creating trust funds of granted international financial assistance. Also, one of the key tools is a development of the programmes of cooperation between Ukraine and European Union countries. It is needed to obtain qualitative transformation's results of domestic enterprises economic potential.

Key words: economic potential, enterprises, post-war transformation, Euro integration, project, rebuilding.

JEL Classification: D920, L600, O140.

Постановка проблеми. З 2013 р. євроінтеграція чітко та безапеляційно визначилася як національна стратегія соціально-економічного розвитку України, що не лише відкриває доступ вітчизняним виробникам до ємного європейського ринку, а й цементує людські цінності життя та свободи в засадничих підходах до формування внутрішньої та зовнішньої економічної політики держави. Європейський економічний простір, на який припадає п'ята частина світового валового внутрішнього продукту, функціонує з використанням найсучасніших технологій, технічних інновацій та розвинутого спектру фінансових інструментів для регулювання процесів фінансового забезпечення функціонування та розвитку економіки.

Тому обраний шлях євроінтеграції України готує для українських підприємств цілу низку послідовних якісних перетворень їх наявного економічного потенціалу. Втім, євроінтеграція – це стратегічний вектор розвитку для кожного українського підприємства, який спрямований на забезпечення модернізації вітчизняного виробництва за європейськими стандартами, що веде до зміцнення конкурентоспроможності українських виробників у світовому форматі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика євроінтеграції українських підприємств та цілих галузей національної економіки досить широко висвітлена у роботах вітчизняних науковців. Можна виділити основний напрям досліджень – це вплив євроінтеграції на зовнішньоекономічну діяльність вітчизняних підприємств [1, 2], на виробничий потенціал виробників у розрізі галузей промисловості [3, 4], а також на зміну інвестицій в український бізнес [5]. Водночас недостатньою є увага до питання самого процесу євроінтеграції українських підприємств, його особливостей, умов перебігу, ускладнень на шляху реалізації.

З огляду на низькі темпи розгортання цього процесу в економіці України не полишає своєї актуальності вивчення питань, що розкривають причини, які перешкоджають реальним зрушенням у бік євроінтеграції. Вхідженню України в ЄС передують підготовчий етап, результативність проведення якого визначає факт звернення злиття економік.

Відокремлення невирішених раніше частин загальної проблеми. Однією з основних причин повільного розгортання процесу євроінтеграції в реальному секторі економіки України є неготовність українських підприємств до сприйняття корінних змін у виробничих технологіях, процедурах сертифікації якості продукції, розвитку людського потенціалу. Це питання постало більш гостро за умов війни, яку веде Україна за свою незалежність. У зв'язку з цим, новітнього погляду вимагає питання щодо можливостей подолання економічного занепаду посиленого наслідками війни в Україні задля створення міцного економічного підґрунтя демократичного розвитку держави та реалізації європейських перспектив.

Мета дослідження. Стаття присвячена вивченню принципів, методів та інструментів для здійснення євроінтеграційних перетворень українських підприємств у післявоєнний період.

Основний матеріал. Сьогодні український бізнес несе втрати своїх виробничих потужностей, має непередбачувані капітальні витрати по релокалізації, не має достатньо енергетичних ресурсів для живлення хоча би свого функціонування, не піднімаючи питання розвитку. Втім, саме цей час є найбільш відповідальним для кардинальних змін. Маємо нагоду побачити на власні очі справдження діалектичних законів розвитку, приведених в дію українцями власноруч. Руйнація – це прямий дороговказ на відбудову у новій якості. Головним при цьому є мобілізація виробничого, енергетичного, ресурсного, людського потенціалу економіки та відкриття традиційних та інноваційних джерел його відновлення.

Насьогодні для українських підприємств очевидно, що для виживання необхідно здійснити революційний хід – ривок у розвитку за визначеним напрямом євроінтеграції, оскільки об'єктивно не існує еволюційних можливостей для планомірного переходу на нову якісно вищу ступінь розвитку. Навіть у такий важкий час в Україні ніхто не здатен скасувати дію законів діалектики, які зводяться до якісних змін під впливом як творчих, так і руйнівних процесів в економіці. Закон єдності та боротьби протилежностей реалізується у відмиранні або свідомій відмові від застарілих елементів, а у нашій українській реальності

– це ще й фізичне знищення та позбавлення можливостей працювати за напрацьованими схемами та механізмами. Втім, для соціально-економічної системи, яка бореться, це не означає позбавлення перспектив розвитку. У цій боротьбі явлена творча сила, яка спрямована на забезпечення сприятливих умов для створення та поширення нового задля збереження життєздатності і прогресивного розвитку соціально-економічної системи. Завдяки здійсненню руйнівної та творчої функції відбувається оновлення – і стає можливим розвиток через кризу, що є проявом дії закону заперечення заперечення (руйнація заперечує стару форму, створення нового заперечує руйнацію) [6, с. 210-211].

Загрозою творчому перетворенню функціонування економічної системи України може стати затяжний характер війни та істотне розширення масштабу загострених нею соціально-економічних проблем. Війна «виснажує» потенціал національної економіки, намагаючись відібрати у неї здатність до реалізації якісно нових зрушень. Тому євроінтеграція – це відкритий економічний фронт за майбутнє України.

Інтегральним економічним наслідком війни для України є падіння ВВП, якого не спостерігалося з часу перших років здобуття незалежності нашої держави. Тільки за перший квартал 2022 року українська економіка досягла економічного дна 2014 року – скорочення ВВП становило 15,1%. До кінця другого кварталу 2022 року цей процес прискорився вдвічі: ВВП скоротився на 37,2% порівняно з аналогічним періодом 2021 року. За третій квартал 2022 року темп скорочення ВВП уповільнився до 30,8%. Втім, у державний бюджет України на 2023 рік закладено 3,2% зростання ВВП за умов завершення активних бойових дій влітку цього року [7, 8].

За експертними даними, визначеними за методологією PDNA Світового банку, тільки за перші чотири місяці повномасштабної війни вітчизняна промисловість понесла збитки у сумі 8,1 млрд. доларів США, що становить більше 4% ВВП України у 2021 році. Лівова частка збитків припала на приватний бізнес (до 70%). Станом на 01 липня 2022 року українські промислові підприємства загалом втратили чверть власного капіталу [7, 9]. Більшість виробничих потужностей зруйновані повністю (65% сукупних збитків) та підлягають відбудові з нуля, вартість якої буде значно вищою за суму втрат активів, але й отримана нова якість виробництва буде відповідати передовому світовому досвіду у сфері техніки та технологій. До галузей, які найбільш постраждали від війни, відносяться: вугільна та нафтопереробна промисловість, металургія та енергетика (рис. 1).

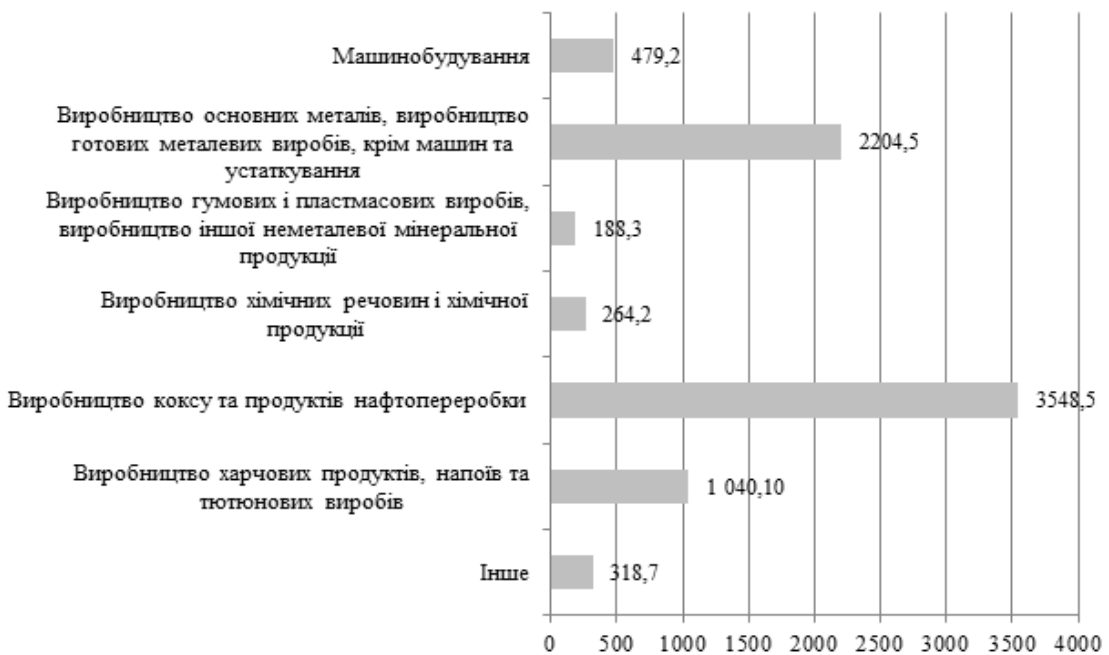

рис. 1. Збитки за галузями промисловості України станом на 01 липня 2022 року

Джерело: побудовано на основі експертних даних [7, 9]

Поряд із зростанням збитків українських виробників маємо розширення розриву між

обсягами експортних та імпортних операцій. Впродовж січня – жовтня 2022 року експорт українських товарів скоротився до 67,7% рівня 2021 року за аналогічний період. Негативне сальдо торговельного балансу зросло у 2,6 рази і досягло 7050,4 млн. доларів США [7]. Подібні просідання у платіжному балансі, за аналогією випадків в економічній історії незалежної України, завжди були передвісниками чергового стрибка девальвації української гривні.

Потрібно розуміти, що економічна інфраструктура – це дещо другорядна потреба в масштабному процесі відбудови. Наразі держава проводить відновлення критично важливої інфраструктури в енергетичній, освітній та медичній сферах. Згідно з наказом Міністерства розвитку громад та територій України від 09.12.2022 року №253 «Про затвердження переліку проектів, які фінансуються за рахунок субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на реалізацію проектів у рамках Програми з відновлення України» виділено 100 млн. грн. на капітальний ремонт та будівництво комунальних закладів освіти та лікарень [10].

Багаторічна інтелектуальна праця вітчизняних науковців по боротьбі з деіндустріалізацією економіки України має здобути реальну форму та втілитися у практиці життя. Під повоєнною трансформацією варто розуміти не просто відбудову чи реконструкцію зруйнованих виробничих потужностей, а їх створення за прикладом провідних аналогів виробництв у світі.

Розпочати процес масштабної відбудови економічної інфраструктури Україна зможе тільки після припинення бойових дій та отримання надійних міжнародних безпекових гарантій захисту державних кордонів, територіальної цілісності та незалежності. В контексті підготовки до цього важливим питанням постає пошук джерел фінансування повоєнної трансформації економічного потенціалу українських підприємств.

Найбільш вагомими джерелами фінансування повоєнної відбудови України очевидно вбачаються репарації від країни-агресора та допомога міжнародної спільноти.

Пул міжнародної допомоги для відбудови України вже окреслений міжнародною військовою підтримкою, а саме Європейський Союз, уряди країн-партнерів та міжнародні інститути – Світовий банк, Міжнародний валютний фонд, Європейський інвестиційний банк, Європейський банк реконструкції та розвитку, ін.

До прикладу, уже напрацьований алгоритм дій між учасниками Програми з відновлення України за участі Європейського інвестиційного банку. Він передбачає [11]:

1. Субвенції місцевим бюджетам. Для реалізації проектів відбудови в територіальних громадах місцевим бюджетам будуть передаватися субвенції з державного бюджету за рахунок коштів, отриманих від Європейського інвестиційного банку.

2. Формування переліку проектів відбудови. Такий перелік має бути затверджений наказом Міністерства розвитку громад та територій України та схвалений Європейським інвестиційним банком.

3. Прийняття рішення місцевими органами самоврядування щодо фінансування проектів. Відповідні асигнування (доходи) та видатки, що передбачають обов'язкове співфінансування, затверджуються рішенням місцевих рад (розпорядженням начальника військової адміністрації).

4. Укладення трьохсторонньої угоди. Між Міністерством фінансів України, Міністерством розвитку громад та територій України, власниками об'єкту та кінцевими бенефіціарами реалізації проекту укладається Угода про передачу коштів позики.

5. Розробка тендерної документації по проекту. На основі типової тендерної документації кінцевий бенефіціар розробляє тендерну документацію по проекту, яка схвалюється Міністерством розвитку громад та територій України після перевірки на відповідність вимогам Європейського інвестиційного банку.

6. Оголошення тендеру на виконання проекту: закупівля кінцевим бенефіціаром будівельних робіт, послуг з технічного нагляду, інженерних консультацій, тощо.

7. Реалізація проекту. Кінцевий бенефіціар інформує Міністерство розвитку громад та територій України та документально підтверджує усі кроки по реалізації проекту: укладає договори з переможцями тендерів та завірені їх копії з усіма платіжними документами передає Міністерству розвитку громад та територій України, щомісяця звітується про стан виконання проекту та підтверджує цільове використання коштів позики. Остаточний звіт по реалізації проекту має бути підтверджений актом введення в експлуатацію об'єкта.

Утворена в листопаді 2022 року Експертна робоча група з питань ініціювання, підготовки, супроводження та реалізації спільних з Європейським інвестиційним банком проектів у рамках Програми з відновлення України розглядає проектні заявки для включення до цієї

програми на виконання [12]. Тож, організаційний процес по створенню механізму повоєнної трансформації економічного потенціалу підприємств України уже запущений.

Втім, він має розвиватися задля забезпечення вирішення більш складних завдань повоєнної відбудови вітчизняної економіки, серед яких не тільки відбудова знищених або пошкоджених внаслідок війни майна та інфраструктури, а й нарощування темпів економічного зростання на основі зниження безпекових ризиків і формування злагодженої внутрішньої та зовнішньої економічної політики.

У цьому контексті доцільно апелювати до світового досвіду щодо створення Трастового фонду солідарності з Україною, який виконуватиме функції залучення та координації міжнародної допомоги. Принциповим моментом його функціонування повинна стати підтримка України здебільшого у формі грантів (безповоротної допомоги), а не кредитів. Ця об'єктивна економічна необхідність обумовлена існуючим станом на кінець 2022 року непомірним навантаженням державного боргу на рівні вищому за 80% ВВП [7]. Нарощування нових боргів створить економічні загрози безпеці України. Тільки переважний грантовий характер фінансування повоєнної трансформації економічного потенціалу українських підприємств дозволить уникнути загрози дефолту та зародити паростки економічного зростання в Україні.

Подібні прецеденти у світовій економічній історії вже були. Так, за планом Маршала для Європи в 1948-1953 рр. 91% американської допомоги надавалося у формі грантів. План постконфліктної реконструкції для Боснії і Герцеговини на 1996-2004 рр. передбачав надходження 82% міжнародної допомоги через грантове фінансування. В 1985-2015 рр. 20 країн із 35, в яких були збройні конфлікти, отримували допомогу з трастових фондів на безповоротній основі. Крім цього, варто винести на розгляд світовій фінансовій спільноті питання прощення частини зовнішніх боргів Україні за прикладом Польщі та Греції [5, 9].

Усі трансформаційні процеси повоєнної відбудови економіки України мають бути органічно з'єднані з європейською інтеграцією. Уже збройна та дипломатична боротьба української демократії увінчана успіхом надання Україні статусу кандидата на членство в Європейському Союзі (ЄС) згідно з рішенням лідерів 27 країн-членів об'єднаної Європи від 23 червня 2022 року.

Отже, програму повоєнної відбудови економіки України слід гармонізувати із завданнями членства в ЄС та забезпечити включення України до європейських програм передвступної підготовки. В історичному контексті з кінця 1990-х років ЄС для постконфліктної реконструкції балканських країн та їх перед-вступної підготовки використовував такі програми як «PHARE», «OBNOVA», «SAPARD», «CARDS», а також ресурси Європейського інвестиційного банку та ЄБРР. Ці програми покликані були посилити співробітництво балканських країн із ЄС та створити підґрунтя для їх членства у структурах ЄС. Реалізація таких програм була невід'ємним елементом Угод цих країн про стабілізацію та асоціацію з ЄС [5, 9].

З 2007 року ЄС запровадив Інструмент допомоги перед вступом – Instrument for Pre-Accession. Інструмент призначений для розбудови інститутів у країнах-кандидатах за зразками ЄС, активізації регіонального співробітництва, підвищення якості людського капіталу, розбудови транспортної інфраструктури, охорони довкілля, активізації механізмів економічного розвитку [5, 9]. Долучення повоєнної України до подібних програм підтримки є запорукою реальних та прозорих для європейської спільноти змін у напрямі до набуття нашою державою повноправного членства в ЄС.

Висновки. Отже, повоєнна трансформація економічного потенціалу українських підприємств фактично є другим етапом загального плану відбудови нашої держави, оскільки наразі усі дії правомірно сфокусовані на відновленні об'єктів соціальної інфраструктури та наданні гуманітарної допомоги. Варто визнати, що етап повоєнної відбудови економіки України триватиме кілька років, однак його поступова реалізація матиме своїми відчутними наслідками екстенсивне нарощування робочих місць та приріст інтенсивності генерування доходів українським бізнесом. При цьому важливо, щоб міжнародна допомога для відбудови економіки України спрямовувалася на підтримку та впровадження новітньої техніки та сучасних технологій у вітчизняній промисловості. Впровадження технологій, що відповідають європейським стандартам, дозволять українським підприємствам відновити свої позиції на ринку та інтегруватися в глобальні ланцюги створення вартості.

Стратегічно важливими для національної економіки в поствоєнний період є такі галузі промисловості як: машинобудування (зокрема, в частині обладнання для паливно-енергетичного комплексу, транспортного машинобудування та виробництва озброєнь);

залізорудна і металургійна промисловість; добування нафти і газу; нафтопереробка; хімічна і фармацевтична промисловість. Для відродження та посилення цих галузей вкрай важливо включити до Програми з відбудови України компоненти не лише кредитного, а й пайового фінансування як діючих і пошкоджених під час війни підприємств, так і нових виробників. При цьому кредитна підтримка бізнесу повинна ґрунтуватися на належному потенціалі економічної віддачі та передбачати кредитування інвестиційно-інноваційних потреб українських підприємств – їх модернізації та реструктуризації задля освоєння євроінтеграційних можливостей.

Список літератури

1. Ганзюк С. М., Якубович Т.О. Вплив євроінтеграції на зовнішньоекономічну діяльність та рентабельність українських підприємств. *Економічний простір*. 2020. №160. С. 18-22.
2. Дячек В. В. Шляхи виходу українських підприємств на міжнародний ринок в умовах євроінтеграційних процесів. *Вісник Одеського національного університету. Серія : Економіка*. 2019. Т.24, Вип. 4. С. 20-25.
3. Білянський Ю. О. Євроінтеграційний потенціал експортної діяльності підприємств аграрного сектору економіки. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2020. №1. С. 54-63.
4. Крюкова І. О. Виробничий потенціал молокопереробних підприємств України у контексті євро інтеграційного розвитку. *Економіка харчової промисловості*. 2021. Т. 13, Вип. 1. С. 24-29.
5. Завербний А. С. Проблеми та перспективи інвестиційного забезпечення українських підприємств за євроінтеграційних умов. *Management and entrepreneurship in Ukraine: the stages of formation and problems of development*. 2021. №3/1. С. 153-160.
6. Гудзь Т.П. Теорія і методологія формування фінансової рівноваги підприємства: монографія. Полтава: ПУЕТ, 2018. 463 с.
7. Національний банк України: сайт. URL: <http://www.bank.gov.ua> (дата звернення: 27.11.2022).
8. Державна служба статистики України: сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 08.12.2022)
9. Богдан Т. Відбудова економіки: напрямки, важелі, інститути. *Економічна правда*. 2022. 25 квітня. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/04/25/686208/> (дата звернення: 25.11.2022)
10. Про затвердження переліку проектів, які фінансуються за рахунок субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на реалізацію проектів у рамках Програми з відновлення України. Наказ Міністерства розвитку громад та територій України від 09.12.2022 № 253. URL: <https://www.minregion.gov.ua/napryamki-diyalnosti/international-cooperation/spivpracya-z-mizhnarodnymu-finansovymu-organizacziyamy/evropejskyj-investyziynyj-bank/programa-z-vidnovlennya-ukrayiny/nakaz-minregionu-vid-09-12-2022-%e2%84%96-253-prozatverdzhennya-pereliku-proektiv-yaki-finansuyutsya-za-rahunok-subvencziyi-z-derzhavnogo-byudzhetu-misczevym-byudzheta-na-realizacziyu-proekti/> (дата звернення: 01.12.2022)
11. Міністерство розвитку громад та територій України: сайт. URL: <https://www.minregion.gov.ua/base-law/> (дата звернення: 25.11.2022)
12. Про утворення Експертної робочої групи з питань ініціювання, підготовки, супроводження та реалізації спільних з Європейським інвестиційним банком проектів у рамках Програми з відновлення України. Наказ Міністерства розвитку громад та територій України від 02.11.2022 № 198. URL: <https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2022/11/nakaz-198-vid-02.11.2022.pdf> (дата звернення: 01.12.2022)

References

1. Hanzjuk, S. M. & Yakubovych, T. O. (2020). Influence of European integration on foreign economic activity and profitability of Ukrainian enterprises. *Ekonomichnyi prosti*, №160, 18-22 [in Ukrainian].
2. Diachek, V.V. (2019). Ways of Ukrainian enterprises entering the international market in the

conditions of Euro integration processes. *Visnyk Odes'koho natsional'noho universytetu. Seriia : Ekonomika*, 24, 4, 20-25 [in Ukrainian].

3. Bilians'kyi, YU. O. (2020). European integration potential of export activities of enterprises in the agrarian sector of the economy. *Visnyk Berdians'koho universytetu menedzhmentu i biznesu* 1, 54-63 [in Ukrainian].

4. Kriukova, I. O. (2021). Production potential of milk processing enterprises of Ukraine in the context of Euro integration development. *Ekonomika kharchovoyi promyslovosti*, 13, 1, 24-29 [in Ukrainian].

5. Zaverbnyi, A. S. (2021). Problems and prospects of investment support of Ukrainian enterprises under the conditions of European integration] *Management and entrepreneurship in Ukraine: the stages of formation and problems of development*, 3/1, 153-160 [in Ukrainian].

6. Hudz, T. P. (2018). Theory and methodology of forming the financial balance of the enterprise. Poltava: PUET. [in Ukrainian].

7. Natsionalnyi bank Ukrainy: sait [National Bank of Ukraine: website]. Retrieved from: <http://www.bank.gov.ua/> (accessed 27 November 2022) [in Ukrainian].

8. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy: sait [State statistics service of Ukraine: website]. Retrieved from: <http://www.ukrstat.gov.ua> (accessed 08 December 2022) [in Ukrainian]

9. Bohdan, T. (2022). Vidbudova ekonomiky: napriamky, vazheli, instytuty [Reconstruction of the economy: directions, levers, institutions]. *Ekonomichna pravda*, April 25. Retrieved from: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/04/25/686208/> (accessed 25 November 2022) [in Ukrainian]

10. Pro zatverdzhennia pereliku proektiv, iaki finansuiut'sia za rakhunok subventsii z derzhavnoho biudzhetu mistsevym biudzhetam na realizatsiiu proektiv u ramkakh Prohramy z vidnovlennia Ukrainy [On the approval of the list of projects financed by subventions from the state budget to local budgets for the implementation of projects within the framework of the Program for the Reconstruction of Ukraine]. *Nakaz Ministerstva rozvytku hromad ta terytorii Ukrainy – Order of the Ministry of Development of Communities and Territories of Ukraine*, 09.12.2022, № 253. Retrieved from: <https://www.minregion.gov.ua/napryamki-diyalnosti/international-cooperation/spivpracza-z-mizhnarodnymy-finansovymy-organizaciyamy/yevropejskyj-investytsijnyj-bank/programa-z-vidnovlennya-ukrayiny/nakaz-minregionu-vid-09-12-2022-%e2%84%96-253-pro-zatverdzhennya-pereliku-proektiv-yaki-finansuyutsya-za-rahunok-subvenciyi-z-derzhavnogo-byudzhetu-miszhevym-byudzhetam-na-realizaciyu-proekti/> (accessed 01 December 2022) [in Ukrainian]

11. Ministerstvo rozvytku hromad ta terytoriy Ukrayiny: sait [Ministry of Development of Communities and Territories of Ukraine website]. Retrieved from: <https://www.minregion.gov.ua/base-law/> (accessed 25 November 2022) [in Ukrainian]

12. Pro utvorennia Ekspertnoi robochoi hrupy z pytan' initsiiuvannia, pidhotovky, suprovodzhennia ta realizatsii spil'nykh z Yevropeys'kym investytsiinym bankom proektiv u ramkakh Prohramy z vidnovlennia Ukrainy [About the formation of the Expert Working Group on issues of initiation, preparation, support and implementation of joint projects with the European Investment Bank within the framework of the Program for the Reconstruction of Ukraine]. *Nakaz Ministerstva rozvytku hromad ta terytorii Ukrainy – Order of the Ministry of Development of Communities and Territories of Ukraine*, 2022, 02 November 2, № 198. Retrieved from: <https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2022/11/nakaz-198-vid-02.11.2022.pdf> (accessed 01 December 2022) [in Ukrainian]

Стаття надійшла до редакції 13.12.2022

Прийнята до публікації 19.12.2022

НАУКОВИЙ ВІСНИК
Одеського національного економічного університету

№ 11-12 (300-301), 2022

Матеріали випуску друкуються мовою оригіналу
(українська, англійська)

За достовірність викладених фактів,
цитат та інших відомостей відповідає автор

Рекомендовано до друку та поширення через
мережу Інтернет за рішенням Вченої ради
Одеського національного економічного
університету (Протокол № 4 від 23.12.2022 р.)

Підписано до друку 10.01.2023 р.
Формат 60 x 84 1/8. Папір офсетний.
Друк офсетний. Гарнітура Times New Roman
Ум. друк. арк. 14 Тираж 50 прим.

Надруковано в друкарні
ТОВ ВД «Гельветика» 73034, Україна,
м. Херсон, вул. Паровозна, буд. 46-А
Тел.: +38 (0552) 39-95-80
e-mail: mailbox@helvetica.com.ua